

Роль публічної бібліотеки в ресоціалізації засуджених. Проєкт «Видима бібліотека»

У статті висвітлено досвід та результати реалізації проєкту «Видима бібліотека», що здійснювався фахівцями Публічної бібліотеки імені Лесі Українки для дорослих міста Києва. Проєкт був зосереджений на ресоціалізації засуджених та мав на меті представити можливості сучасної публічної бібліотеки в обслуговуванні засуджених з використанням онлайн послуг та інтернету.

Проєкт «Видима бібліотека» отримав назву саме через прагнення продемонструвати можливості сучасної бібліотеки людям, які наразі знаходяться по той бік ґрат, зробити бібліотеку видимою для них.

Активізація бібліотечної діяльності в дистанційному форматі під час карантину значно розширила коло віддалених користувачів бібліотечних послуг. А опанування та вміле використання бібліотекарями онлайн-платформ для комунікації дало можливість охопити велике коло віддалених користувачів та нових партнерів, готових до співпраці.

Люди живуть і за тюремною брамою, і більшість із них зацікавлені повернутися до нормального життя, що дуже стрімко змінюється за час, коли засуджені відбувають покарання. Не всі злочинці керуються злою волею та холодним розрахунком. Нерідко злочин стає наслідком соціальної дезадаптації людини, пов'язаної з різними причинами та життєвими обставинами. Вирок та покарання не змінюють становища цих людей, і, відбувши термін, вийшовши у чужий для них соціум, вони часто повторно скоюють злочин, аби повернутися у своє звичне середовище.

Як зменшити число злочинів, цим самим убезпечивши наше повсякденне життя? Звичайно ж, че-

рез запобігання повторній злочинності, працюючи з тими, хто одного разу вже вчинив злочин.

Бібліотекарі мали великі сумніви і дуже хвилювалися через відсутність досвіду спілкування із засудженими. Але, очевидно, що серед користувачів публічних бібліотек вони є, і завжди були.

Напрацьовуючи програму та теми зустрічей, бібліотекарі виходили передусім з власної ресурсної бази бібліотеки та можливостей партнерських зв'язків.

Бібліотека має хороший, зручний для пошуку у фондах бібліотек міста електронний каталог, цифрову бібліотеку, електронні сервіси для отримання бібліотечних послуг онлайн, досвід роботи як хабу цифрової освіти, гарний досвід проведення літературних і мистецьких заходів онлайн. Саме ці можливості і були покладені в основу програми інтерактивних зустрічей із засудженими.

Головною метою проєкту є:

- запобігання морально-психологічній деформації, пов'язаній з позбавленням волі;
- оновлення компетентностей, необхідних для адаптації у мінливому суспільстві.

Основні напрями реалізації проєкту:

- інформаційна та цифрова грамотність;
- розвиток навичок комуні-

**Ольга
Романюк,**

директорка Публічної
бібліотеки імені Лесі
Українки
для дорослих міста
Києва

кації через вільне, привітне спілкування, підвищення впевненості засуджених у завтрашньому дні;

- стимулювання до творчості. Дозвілля засуджених – корисна зайнятість.

Бо для кожного з них отримання знань, демонстрація власної творчості насправді є дуже важливими, і багато засуджених, очевидно, відчули це вперше в житті.

На етапі пілотного проєкту бібліотека працювала з цільовою аудиторією – особами, які перебувають в 11 установах виконання покарань та слідчих ізоляторах центрального регіону. Усіх установ в Україні понад 60. Зустрічі відбувалися виключно у другу та четверту п'ятниці кожного місяця о 15.00.

Через онлайн платформу Zoom, за тиждень до кожної онлайн зустрічі з ув'язненими, бібліотечні фахівці створювали конференцію, посиланням на яку ділилися з установами виконання покарань через чат у вайбері.

Всього за пів року бібліотекарями було проведено 13 онлайн зустрічей. Під час першої ознайомлювальної зустрічі було презентовано сучасні бібліотеки і їх можливості для освіти впродовж життя та творчого розвитку. Окрема тема була присвячена правовому полю діяльності бібліотеки, зокрема реалізації права на інтелектуальну свободу та вільного доступу до інформації, захисту приватності читання та персональних даних, законодавству про авторське право, правилам користування бібліотеками. Бібліотекарі ознайомили засуджених з довідково-бібліографічною службою бібліотеки, її електронними базами даних, корисними онлайн сервісами, які роблять життя зручним, окрему тему було присвячено каналу Ютуб і його можливостям, навчання як підготувати відео за допомогою відеоредакторів. Також була висвітлена тема медіаграмотності та протистояння фейкам. Фахівцями бібліотеки було проведено тренінг по генеруванню та використанню QR кодів.

Особлива зацікавленість аудиторії спостерігалася під час зустрі-

чей, присвячених письменникам та їх творам, що були написані під час перебування авторів за ґратами. Під час заходу було акцентовано на тому, що при будь-яких життєвих обставинах і в будь-яких місцях перебування можна займатися творчістю. Творчість дарує свободу. Дуже емоційним і для журі, і для учасників з поміж засуджених стало змагання – поетичний слем. Ув'язнені, які пишуть вірші, змагалися онлайн в майстерності прочитання власних поетичних творів. Це було повноцінне змагання з визначенням переможців і нагородження призами. Наразі бібліотекарями готується на сайті розділ, де будуть опубліковані їх кращі поетичні твори.

Про те, що проєкт є важливим для засуджених, бібліотекарі зрозуміли під час завершальної зустрічі, коли було дуже багато вдячних слів і висловлення бажання відвідати бібліотеку. Бібліотека та її фахівці отримали поетичні присвяти та подарунки ручної роботи.

В доповнення до онлайн навчань, лекцій та конкурсів, бібліотека організувала виставку декоративних та мистецьких робіт ув'язнених, взяла участь у благодійному вечорі, технічно забезпечила та супроводжувала онлайн-зв'язок з жіночою колонією, де засуджені перебувають на довічному терміні покарання, а життєві історії цих жінок видані окремою книжкою, яка згодом була презентована.

В межах проєкту також видано 3 посібники:

- огляд книжок, написаних авторами, коли ті перебували в ув'язненні;

- огляд книжок, основний сюжет яких розгортається у місцях позбавлення волі;

- список книжок, доступних онлайн, що сприяють ресоціалізації особистості шляхом переосмислення прочитаного і є мотиваційними для повернення до повноцінного життя у соціумі.

Також підготовлено довідник про онлайн-ресурси, які будуть корисними ув'язненим як для навчання впродовж життя, так і для

адаптації у мінливому соціумі після завершення терміну їх ув'язнення.

Усі вони представлені на сайті бібліотеки (<https://luki.kyiv.ua/pro-biblioteku/proekty-ta-programy-biblioteku/proyekt-biblioterapiyativoya-knyha-shchasttya/pilotnyu-proyekt-vydyma-biblioteka/>).

В межах реалізації проєкту фахівці бібліотеки також подбали про оновлення фондів бібліотек установ виконання покарань, збрали та передали до Коростенської установи виконання покарань 300 книжок. За пів року, скільки тривав проєкт, було зібрано 100 книжок сучасних авторів і за підсумками відзначено колонію, учасники якої були найактивнішими. Для ліквідації безграмотності засуджених, які не вміють читати й писати, зібрано та передано до установ виконання покарань понад два десятки буквирів.

Цей проєкт – ще одне підтвердження важливої ролі бібліотеки в житті кожної людини, в яких би обставинах вона не перебувала. Бібліотека – єдина доступна безплатна установа, послугами якої може скористатися кожен для вирішення проблем з прогалинами в освіті, для отримання допомоги з користування інтернетом, сервісами онлайн, зокрема з пошуку роботи та працевлаштування.

Одним із основних очікуваних результатів проєкту є поступова адаптація засуджених до позитивної динаміки інформаційних процесів, подолання інформаційної неознаності, підвищення рівня та актуалізації інформаційної грамотності.

По завершенню проєкту бібліотеці надійшла пропозиція співпраці з Центром пробації. І перші онлайн зустрічі збрали аудиторію з 80 установ пробації. А з пенітенціарною системою України було укладено меморандум про співпрацю задля ресоціалізації осіб, які перебувають у 60 установах виконання покарань. Перші зустрічі у такому форматі уже відбулися.